

Varför kallas en bröllopspresent för kröckjon eller kryttjon? Det går, säger professor Carl-Eric Thors tillbaka på en folksed som egentligen bottnar i ett skämtsamt uttryck.

Om Penikarströmmen och lysningspresenter

1) En frågeställare har fäst sig vid ordet *landkalla*. Vad kommer det av? – *Landkalla* är – för att använda frågeställarens ordalag "is som ligger kvar på stranden sen havstiden försvunnit". Ordet *kalla* eller *kalle* ingår i vissa skärgårdsnamn i Bottniska viken, t.ex. *Hälstingkallan*; det finns också sådana namn vid den norrländska kusten såsom *Rödkollen*. Det har visat sig svårt att avgöra vad *kalla* har för ett ursprung. I finskan finns ett ord

kalla, som bl.a. betyder "isrygg" men också "spricka i isen", "råk". Man har inte nått full vissnet om det svenska och det finska ordets förhållande till varandra. De hör säkert ihop, men man vet inte om *kalla* ursprungligen är ett finskt eller ett svenskt ord. Att *kalla* i svenskan är ett finländskt och norrländskt ord, kunde möjligen tala för att det har kommit från finskan.

2) "I Malax skärgård finns ett

sund eller rättare smalt vatten som på kartan heter *Penkarströmmen* och *Penkar* heter en del av holmen till vilken strömmen gränsar. "Frågeställaren undrar, om namnet har något med *penkari* att göra. – Jag tror att det faktiskt kommer av detta finska ord, dvs det är ett gammalt skärgårdsnamn *Pienkart*. Samma namn *Penkar* finns också på andra håll i den österbottniska skärgården. Likheten med det finska namnet var ännu större i gammal tid (då namnet övertogs av svenskar); i äldre tid bör det ha hetat *Peentkari* i finskan. Den ursprungliga betydelsen är givetvis "lillskäret". Det finns som känt inte så få ursprungligen finska holmnamn i den svenskösterbottniska skärgården, särskilt i trakterna kring Kyro älvs mynning, t.ex. sådana på *lot* av *luoto*. De är minnen från den tid då inlandsborna idkade fiske ute i Kvarken.

3) En frågeställare tar upp ordet *kröckjon* som betecknar en bröllopspresent. Varifrån härstammar ordet och vad har det för en

bakgrund? – Ordet, som uttalas "kröttjon", längre söderut, "kryttjon" längre norrut i Österbotten, motsvarar det högsvenska ordet *kryckan*. Bakgrunden är en folksed som egentligen bottnar i ett skämtsamt uttryck, att ett brudpar "ramlade ner från predikstolen" eller "från kyrktaket", när det lysts första gången. I den situationen var brud och brudgum naturligtvis illa därän och behövde käpp och krycka. I äldre tid fick de faktiskt en käpp och en krycka i miniatyr som lysningspresent. Sedan utvecklades bruket på sina håll därhän att brudparet fick ett s.k. "kryckbrev" med käpp och krycka målade eller broderade. *Kryckan* (kryttjon, kröttjon) blev i Österbotten namn på en lysningsdans.

Det går bra att skicka frågor till Vasabladets redaktion eller till mig,